

Učiteljski Tovariš

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Počasi prihajajo. — Cerkevna in — svobodna šola. — Učiteljski pravnik. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Počasi prihajajo.

Zanimivo je zasledovati od početka novega šolskega zakona noter do današnjih dni vztrajno in na vse strani premišljeno prizadevanje mednarodnega klerikalizma, da bi dobila ta, po vseh naprednih deželah vsega sveta najbolj sovražena kasta, izgubljeno moč nad ljudskim šolstvom in neomejeno gospodstvo nad učiteljstvom zopet v svoje grabežljive roke. V prvem hipu, ko so strli v naši Avstriji klerikalizmu — upajmo za vedno — pogubonosno moč in oblast, je osupnil in ostrmel. Zaprlo mu je sapo, saj ni slutil, da bo prišlo do te skrajnosti. Ko se vzdrami in zavé, kako ostro, vplivno orožje, ki ga ni nikdar rabil v ljudsko blaginjo, so mu izvili iz rok, pričel je s protesti in s hujskanjem zoper zakon, ki ga je podpisal naš modri vladar sam! Po stari navadi so zanesli hujskanje v cerkev, kjer največ izdaja; s prižnice so klicali takrat v političnih zadevah skrajno neveščemu ljudstvu: S tega sv. kraja v a s o d v e ž e m p o k o r š č i n e d o t e h p o s t a v ". To niso bili posamezni slučaji, temveč grmelo in treskalo je po vsem cesarstvu. Nerazsodno kmetsko ljudstvo so fanatizovali in navdihnili s sovraštvom do nove šole, predenj je nastopila svojo pot. Res so oblastnije kaznovale take hujskače, a zlo je bilo storjeno: neuko kmetsko ljudstvo je sprejelo novo šolo s sovražno mržnjo, upiralo se novim naredbam ter gledalo skrajno nezaupno novodobnega učitelja. Zapeljivci so se pa skrivaj smejali v pest, ker so videli, kako bujno gre v klasje njihova zlo-dejska setev. Glejte, Slomškarji in Slomškarice, tako so vam postiljali takrat in vam in nam trosili še sedaj duhteče rožice na trnovo pot našega življenja vaši dobri (!) prijatelji, zvesti (!) zavezniki in zanesljivi (!) vaši voditelji! To je bila prva etapa klerikalne vojske zoper šolo in nas. Ta nam je škodovala največ, ker nas je našla nepripravljene za ta boj, in bodimo odkritosrčni, tudi nesposobne, pa ne po naši krivdi. Vzgojili so nas v trdi sužnosti in hlapčevski pokorščini in ponižnosti; upadlo je srce marsikomu, ko je stopil pred svojega prejšnjega krutega gospodarja in vaškega tirana in ne da bi zagovarjal svoje pravice in se potegoval za napredek šolstva, temveč upognil je tilnik in — molčal. To je zelo oviralo in ponekod še ovira razvoj ljudskega šolstva in vničuje ugled in ponos učiteljskega stanu.

V boju z nasprotnikom smo se utrdili in marsikaj priučili, zato so se začele boljšati razmere. Učiteljstvo se je začelo počasi zavedati svojega novega stališča in svojih

dolžnosti, jelo je vztrajno a dostojno zagovarjati svoje pravice in neumorno delovati za napredek šolstva in s hvalevredno marljivostjo ob vsaki priliki za razširjanje narodne prosvete. Naš stari sovražnik je v očigled temu napredku izpremenil svojo taktiko. Uvidel je, da s hujskanjem proti sankcioniranemu zakonu, z ostentativnim preziranjem in z ošabnim zaničevanjem učiteljstva ne opravi nič, da navzlic vsem zaprekam, ki jih stavi, šolstvo le napreduje, učiteljstvo se pa organizuje. Prenesel je svoje rovtarsko početje proti napredku v državni zbor ter hotel s korenino izruvat dozdevno zlo. Jezuitski izgojenec Liechtenstein prikoraka s prav po jezuitsko prikojenim načrtom novega šolskega zakona, ki naj bi namah zadušil lepo razcvitajoče šolstvo, učiteljstvo pa pahnil pod oblast nerodnih kvedrov in rdečeličnih farovških kuharic. Začne se divja gonja po vseh avstrijskih deželah. Vsak farovž je središče silne agitacije, kot vselej, kadar velja staviti zapreke napredujoči ljudski izobrazbi. Nad milijon podpisov naberó po farovžih za Liechtensteinov šolski predlog, da kažejo ž njimi „ljudski glas“, recte farovški terorizem in da tako pritisnejo na poslance. Posreči se jim, zbornica poslancev sprejme načrt. Terorizem je bil tolik, da je celo zelo svobodomiselní Mladoček Gregr glasoval za predlog. Toda dobri genij razsvetli gospodsko zbornico, da ga zavže in podére vesele nade gospodstva željnih tolp. Učiteljstvo po nekaterih deželah je bilo takrat že dobro organizovano in pripravljeno, da je paralizovalo ta osodepolni napad. Z dobro utemeljenimi razlogi je mnogo pripomogla, da je gospodska zbornica vrgla pod klop Liechtensteinov predlog.

Ali je odslej dal farovž ljudski šoli in učiteljstvu mir? Kaj še! Ruje dalje in goji v svojih s srdom do učiteljstva napolnjenih srcih vročo željo, da bi videl učiteljstvo ležati v prahu pred temi odurnimi postavami. Kar se ni posrečilo Liechtensteinu, mislili so, da se posreči Ebenhochu. A zaman! Razmere so se izpremenile v našem cesarstvu tako temeljito, da so klerikalci izgubili vso nado, da bi prišli tem potom kedaj do zaželjenega cilja. Zato izpremené zopet taktiko. Potuhnejo se, zataje lisičjo svojo naravo, z a č n ó s e h l i n i t i učiteljstvu ter zatrjevati, da so nesebični njegovi prijatelji in vneti pospeševalci izomike. Po vseh avstrijskih deželah dobé, med Slovenci menj kot drugod, kar je v veliko čast značajnemu slovenskemu učiteljstvu, nekoliko nezavednih učiteljev-kalinov, ki se jim vsedejo na te prozorne limanice ter začno ustanavljati s pomočjo teh neznačajnežev,

zapeljanih revežev katoliška učiteljska društva, kjer pa-sejo te izgubljene ovčice nenasitni volkovi ter jih pre-parirajo za svoje sebične namene. Pomislite vendar, Slomškarji, kaj delate?! Odcepili ste se od svojih stanovskih tovarišev in se vrgli v naročje svojemu najkru-tejšemu, a prikitemu sovražniku! Ali vas ni sram v taki družbi? Priznati moramo, da je sedanja faza v boju za ljudsko šolo in svobodo učiteljskega stanu najnevarnejša. Klerikalci so prišli do spoznanja, da je črka mrtva, a duh je, ki jo oživlje. Naj se tudi izpremeni šolski zakon v klerikalnem smislu, sedanje učiteljstvo v ogromni večini, ga bo izvajalo v svobodomiselnem smislu. Zato je po mnenju klerikalcev začetni pri učiteljstvu, ki daje šolskemu pouku pravega oživljajočega duha. Z raznimi sredstvi, tu s hlinjenjem in obljubami, tam z grožnjami in ovad-bami, „ki bodo izdale“, so že dosegli nekoliko uspehov, kar kažejo katoliška učiteljska društva, ki jih seve vodijo duhovniki. V takih postojankah se čutijo že bolj varne, zato prihajajo počasi s svojimi zahtevami na dan. Tako so na shodu katoliških učiteljev v Dornbirnu predlagali sledeče nasvete: 1. Kjer ni družinsko življenje in skupna vzgoja otrok strogo krščanska, ne zadostuje več sedanje število ur za krščanski nauk, ampak se spodobi, kakor drugim glavnim predmetom, tako tudi temu več ur pouka.

2. Za uspeh pri vzgoji se morata duhovnik in učitelj vzajemno truditi, in učitelj mora katehetu pomagati.

3. V ta namen se priporoča, da prevzame učitelj deloma pouk krščanskega nauka.

Kateheti, ali vas ni sram? In naj spravita kolovodji naših Slomškarjev in Slomškaric — in Bog jim ne prištevaj v zlo, saj ne vedo kaj delajo — gg. dr. Gruden in prof. Kržič, sličen predlog na dnevni red, z obema rokama, brez obotavljanja bodo glasovali zanj, ker „gg.“ hočeta tako. Bodite odkritosrčni in odgovorite, ne govorimo li resnice? Dobro vemo, da bote molčali, ker govoriti ne smete, razven da hvalite staro šolo. Svobodno voljo so zatrli v vas, še žene vam izbirajo duhovniki. Duhovniki-kateheti poučujejo v šoli en predmet in še za tega kličejo na pomoč učitelja! Mar se ne čutite sposobne, da bi dosegli predpisani učni smoter? Žalostno! Duhovnik-katehet na kmetih naj bi sedel ob godovih in koljinah za mizo, ki se šibi pod težo najboljših jedi in penečega vina, od koder se sliši hrupavo zamolklo petje vinskih duhov, ali naj bi meril po konsumih tesne lepo umerjene pletene jopice brhkim dekletam, če jim dobro pristoje spredaj in zadaj, učitelj pa naj bi zmučen do skrajnosti poučeval krščanski nauk v zaduhli šolski sobi! Ni li to lepa perspektiva? Slomškarji in Slomškarice, prevzemite to delo vi, mi svobodomiselni učitelji se bomo branili do skrajnosti! Učiteljstvo, pozor!

Klerikalci prihajajo počasi na dan s svojimi željami, pripravljajo v katoliških učiteljskih društvih svoje žrtve v svoje namene, da jim nekega lepega dne pademo v njihovo nenasitno žrelo mi in šola in z njo narodna prosveta.

— e —

Cerkvena in — svobodna šola.

II.

Videli smo, kakšni so bili uspehi brezovke in „karnarčka“ redovniških učiteljev, a danes si pogledjmo te redovnike, saj če govorimo o šoli, ne smemo prezreti učiteljev.

Naprej pa že izjavim, da mi naslednjih vrstic ni narekovala strast ali celo sovraštvo do redovnikov, ne — ne bodem pričel, kot isti denuncijant v „Nov. Listu“, da „vobče gre govornica“, temveč navesti hočem le gola zgodovinska fakta, da vidi vsakdo, ki še ni s slepoto udarjen, kakšni so bili isti blaženi časi z redovniškim učiteljstvom, po katerih se omenjenemu klevetniku tako sline cede.

Da niso bili redovniški učitelji pedagoško izobraženi, ne taji nikdo, ker je razumljivo iz znanih razlogov; tudi bi bilo nevhvaležno delo in neuspešno dokazovati, da so bili izvrstni pedagogi. A nekaj drugega je. — O svobodnih učiteljih se trdi, da so le „polizobraženi“ in da o njih „niti možno misliti ni, da bi se posvetili kakemu idealnemu poslu v korist narodne blaginje ali prosvete“.

Klerikalni listi in žal tudi šolske zgodovinske knjige razglašajo s slastjo, koliko so baje redovniki storili za znanstvo in umetnost, zlasti pa so si baje pridobili neverljivih zaslug za znanstvo, umetnost — za slovstvo še posebej — in blaginjo ljudstva „učenjaki-redovniki“. Pri vsaki umestni in neumestni priliki se tolčejo klerikalci bahato po prsih rekoč: „Sedanja kultura je pridobitev redovnikov, ti so s svojo marljivostjo in vestnostjo postavili temelj sedanji prosveti in — torej si moramo srčno želeći nazaj časov z redovniškim učiteljstvom“. — To hvalisanje je kratkomalo zgodovinska laž; pa ker je cerkev sto in stoletja nazorovala zgodovinopisce ter jim ukazovala, je ta laž razumljiva. Gorje učitelju ali piscu ki bi bil količkaj drugače učil, oziroma pisal, kakor je ugajalo cerkvenim oblastnežem! Proglasili bi ga bili krivovercem in ga posadili na gromado . . . Še dandanes nastane vihar, ako jim pove kdo odkrito resnico. Ko je izdal Hellwald leta 1875 svojo kulturno zgodovino, nastal je vihar, ker resnica oči kolje; in ko bi bil izdal isto delo vsaj pred 200 leti, lahko bi bil delil slavo Giordano Bruna in drugih nevstrašenih mož. Čeprav so knjigo tako rekoč prokleli, izšla je vendar l. 1890 že v 4. izdaji.*)

Dandanes soglašajo vsi nepristranski kulturhistoriki s Kolbom,**) ki piše: „Die Mönche waren überhaupt nicht gelehrt, denn sie recrutierten sich aus den in tiefer Unwissenheit lebenden Massen, welche die Aussicht, ein sorgenfreies Leben zu führen, oder auszuruhen von den Sünden und Gefahren des Lebens, ins Kloster lockte; niemals waren aber die Klöster Pflegestätten und Asylorte der Wissenschaften. Wie konnten sie es, während sie so vielfach die Hauptbeförderungsanstalten der Geistesbeschränktheit und des Aberglaubens bildeten, indem sie das arme, unwissende Volk mit dem ihm eingepflanzten blinden Glauben pängelten. Reliquien zur Anbetung und Amulette auf den Kauffabrizierten, Wallfahrten schufen und jene beklagenswerte Menge vermittelst Benützung von Mirakeln, Wundercuren und Heiligenbildchen ausbeu-

*) Friedrich Anton Heller v. Hellwald „Kulturgeschichte in ihrer natürlichen Entwicklung“ (Augsburg 1875, 4. izdaja 1890.) Pis.

**) Georg Friedrich Kolb „Kulturgeschichte der Menschheit“ (Leipzig, 2 dela, 3. izdaja 1884) in „Abriss der Kulturgeschichte (Leipzig 1884).“ Pis.

teten.*) — Nein, in diesen Anstalten ist das letzte und einzige Asyl geistiger Cultur nimmermehr zu suchen.“ — Ne, niso se brigali ne za šolstvo, ne za znanost in umetnost in tudi ne za slovstvo; isto „žarenje z vsem idejalnim žarom svoje duše“ je le puhla lažnjiva fraza, ki bi naj zakrila nagoto in duševno revščino učiteljev-redovnikov.

Da, skrbeli so redovniki-učitelji za izobraženost ali le za svojo in vladajočih elementov, in še to le toliko in zato, da so nerazsodno ljudstvo lažje vladali in izkoriščali. Šole, ki so jih imeli pedagogi „kanarčkov“, so bile interiores in exteriores. Prve so skrbele za redovniški naraščaj, a v slednjih so se privadili plemiči čitanju in pisanju, in ljudstvo je tavalo po temi nevednosti in praznovrstva. Klerikalizem je skrbel torej že od nekdanje za sé in za birokracijo; sto je hodil roko v roki, da sta združena lažje izkoriščala ljudstvo. Že takrat je vladalo mnenje, ki velja dandanes in ki bode veljalo klerikalcem kot geslo: „Zum Kartoffelsammeln braucht man keine Bildung“.

Ko so videli, da jim je ljudstvo slepo vdano, niti za lastno izobrazbo niso več skrbeli in zavladalo je tudi med „redovniki-učenjaki“ (!!) splošno barbarstvo. Le redki so bili, ki so znali vsaj nekoliko pisati in brati. Pravila Benediktincev nikakor niso zahtevala, da bi morali redovniki znati pisati in čitati. Ohranjene listine izpričujejo, da celo visoki cerkveni in posvetni dostojanstveniki niso znali pisati, temveč so, če je bilo treba, da bi se podpisali, le pristavili križ (zatorej še današnji izraz „podkrižati se“). Na kalcedonskem koncilu je bilo 40 škofov navzočih, ki se niso znali podpisati. Za časa trubadurjev ni znal abt Konrad v St. Galnu z vsem kapitelnom vred ne pisati ne brati, baš kakor tudi njegov naslednik Rumone.***) — Če so bili redovniki res tako izvrstni učitelji in vneti za prosveto, zakaj niso vsaj svojega duhovskega naraščaja poučevali, če že za izobraževanje ljudstva niso imeli časa?

Karol Veliki je bil prvi, ki je uvidel veliki pomen splošnega pouka in hotel je uvesti šole za ljudstvo; a moral je opustiti svoj načrt radi upornosti in nevednosti redovnikov, ki jih je bil določil učiteljem. V neki listini iz leta 788. toži Karol Veliki o redovnikih „sermones incultos, njih negligentia docendi in njih lingua inerudita“; v neki drugi listini iz leta 802. o njih odkritih fornicationes, abominationes et immunditas, katerih sine horrore nihče niti z imenom imenovatti ne more“.

„Redovniki so ohranili nam potomcem stare klasike s tem, da so jih pridno prepisavali, in tako so si pridobili nevenljivih zaslug za razvoj slovstva“. Kaj še! Bi pač bilo smešno, če bi verjeli klerikalnim bahačem, da so fanatični menihi prepisavali dela toli sovražnih paganov ter jih ohranjevali potomcem! Uničevali so jih, kjer in koder so mogli, saj je znano, da so razširjevalci krščanstva uničili vso staro pogansko slovansko in germansko literaturo. — Irski apostelj Patrik si šteje v veliko zaslugo, da je zažgal nad 300 listin poganskih pesnij. Teofil je dal, ko je bil izvoljen škofom v visoko izobraženej Aleksandriji l. 381, razrušiti tempel Serapistov in zažgati vso slovečo aleksandrijsko knjižnico. Papež Gregor Veliki (590—604) je ukazal, da se naj uničijo vsa dela Cicerona,

Livija in Tacita — zastonj so dokazovali cerkveni privrženci, da je ta papežev ukaz baje nehistoričen. Slavni kardinal Ksimen je dal sežgati o priliki premage Granade stotisoče (njegovi oboževalci pravijo celo da 1 milijon 500) del arabskih učenjakov in pesnikov. Plamen je upepelil trud in delo 8 stoletij in visoka duševna arabska omika je bila uničena. Drug kardinal Ksimen je uničil kolosalno slovstvo in umetnine visoke vrednosti starih Mehikancev, o katerih delih se je izrazil celo duhovnik, Španec Kronau, da jih je bilo škoda. Ako so tako ravnali visoki cerkveni dostojanstveniki, kako so šele navadni redovniki divjali, da bi si pridobili več „zaslug“ za nebeško kraljestvo!

Pa, ni nam treba prelistavati zgodovine tujih narodov in celo istih v daljni Ameriki, tudi v naši domačej slovenski slovstveni zgodovini je uvekovečeno, kako so klerikalci „žareli z vsem idejalnim žarom svoje duše za korist narodne blaginje in prosvete“. Duhovniška nevoščljivost in vladohlepnost je pregnjala slovanska apostola Cirila in Metoda, rušila njuno delo ter uničila večino staroslovenskih liturgičnih knjig in bujno razvito reformacijsko slovstvo nam je upepelila. Znani ljubljanski škof Hren (1597—1630.) in njegovi pristaši so navlačili od vseh slovenskih pokrajin cele vozove knjig, da so žgali ž njimi krese. Kar nam je ohranjenih protestantovskih knjig iz reformacijske dobe, ohranjene so le, ker jih zlobna roka klerikalcev ni mogla doseči in uničiti; kar nam je ohranjenih staroslovenskih knjig, to so le borni kosi in posamezni listi, ki so po božjej „viži“ utekli usodi svojih drugov.

Tuintam niso redovniki sežigali starih rokopisov, ker se jim je smilil — dragi pergament, temveč so jih le ostrgali, da so papir še lahko porabili. Ne samo sloveči benediktinec Bernhard de Montfancon (roj. 18. pros. 1655, umrl 21. grudna 1741), temveč tudi knjižničar knjižnice modenskega vojvode in voditelj ambrozijanskega kolegija v Milanu, Maratori (roj. 21. vinotoka 1672, umrl 23. prosinca 1750), in še mnogo drugih zgodovinarjev pravi, da je z večino popisanih listin, ki so jih videli, ostrgano prvotno besedilo. Tako so delali s poganskimi slovanskimi in germanskimi junaškimi pesmimi, tako tudi s starimi klasiki in staroslovenskimi liturgičnimi knjigami Cirila in Metoda in njiju učencev. V samostanu v Fontevrault so ostrgali radi dragega pergamenta ves prepis Livija, v Corveyu istotako ves prepis Tacita, in v slovečem samostanu v Fuldi so ostrgali ves prepis Troga Pompeja — le nerodnosti ostrgateljevi se imamo zahvaliti, da je Gaj rešen. V vatikanski knjižnici je našel Bruno knjigo Tobija (!), katerim listom se še predobro pozna, da je raz njih ostrgano prvotno besedilo, namreč dela Livija in Cicerona.

Mnogo listin so tudi drugače uničili. Nekatero so porabili za vez drugim knjigam; tako se je našlo mnogo listov, žal le kosov! staroslovenskih knjig. V Werdenu so dali menihi že leta 1650 rokopis „Ottfried“ iz 9. stoletja knjigovezu, da bi ž njim vezal Tomaža Akvinskega! — Okoli leta 1440 je našel nekdo v nekem samostanu dela Properza, pa kje? — v kleti kot podlago sodu! Na enak način je našel Petrarca v Lüttichu dva do tedaj še neznan govora Cicerona — a v vseh „učenih“ samostanih ni mogel dobiti črnila, da bi si ju bil prepisal!

Torej redovniki so storili neizmerno mnogo (!) za prospeh (!) prosvete (!) — V 15. stoletju so imeli le be-

*) Še dandanes v tem oziru ni nič boljše.

Pis.

**) Pater Idelfons von Arse „Geschichte des Cantons St. Gallen“.

nediktinci 15.107 samostanov; ko bi bili le v vsakem desetem samostanu vsaj vsakih deset let prepisali enega klasika. (Dalje.)

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Pravice v materjelnih zadevah.

Imenovanje in prisega.

Do začasnega imenovanja ima učitelj nekako pravico, kakor hitro ima zrelostno svedočbo v žepu in kakor hitro okrajni šolski svet take učne osebe potrebuje na takem mestu, kjer deželni šolski svet noče nastaviti stalne učiteljske osebe.*)

Do definitivnega imenovanja ima pa učitelj pravico, kakor hitro se izkaže, da ima v rokah svedočbo učiteljske usposobljenosti, in kakor hitro deželni šolski svet take učne osebe potrebuje na mestu, kjer noče, da bi se v smislu zakonov služba le začasno oddala. Vendar so pa gosposke pri imenovanju dolžne, da preiskujejo prej vrhu vseh izpričeval moralnost prosilčevu (min. ukaz od 24. vel. travna 1885). Kdor ima pravico imenovanja, izdelava za imenovanca dekret, v katerem so navedeni vsi njegovi zakoniti dohodki, katere začne uživati s prvim dnevom tistega meseca, ki sledi po nastopu njemu podeljene službe.

Preden se imenovani učitelj uvede v šolsko službo, kar mora storiti prvomestnik krajnega šolskega sveta, ima pred okrajnim šolskim svetom odložiti predpisano prisego. Ako je bil imenovani že v službi, mora na novo priseči le tedaj, če je dosegel novo službeno vrsto. Deželni šolski svet je opravičen, terjati od imenovancev prisego (min. razpis od 4. vinotoka 1872) sicer lahko imenovanje prekliče, ako bi se dotični branil prisega.

Službeni dekret.

(Ali se sme zavrniti?)

Učitelj, ki je za službo prosil, je nekako dolžan, sprejeti jo in tudi nastopiti zaproseno službo, in to iz sledečih vzrokov:

Službeni dekret je nekakošna pogodba, oziroma potrditev in sprejetev ponudbe, katero je izražal prosilec v svoji prošnji za službo, 2.) oblast, katera mu službo podeli, je bila učiteljev službodajalec prej in je slej, in 3.) ta oblast ima pravico, učitelja že iz službenih obzirov premeščevati, zlasti na službena mesta z enakimi dohodki.

Podeljene službe ne sprejeti, bi morda smel le učitelj iz druge kronovine, ker ima ondi drugega gospodarja, drugi c. kr. deželni šolski svet, kateri ga ne sme siliti, da bi šel v drugo deželo. Ako pa hoče učitelj v domači deželi, da mu gosposka prekliče novi službeni dekret, mora vsekako to le po poti prošnje, nikakor pa ne po poti tožbe ali enostavne negacije doseči. Izjema utegne takrat biti, ako je bil učitelj zaprosil drugo službo, katero je dobil v zvezi s slabšimi dohodki, nego jih je bil zaprosil, ali, ako je prosil definitivno učitelj stalne službe, a dobil je le začasno in sploh v nenavadnih slučajih; zakaj prigodilo se je, da je učitelj prosil za drugo

*) O tem govori tudi § 32. zakona z dne 9. sušca 1879 tako-le: „Ako se za učiteljsko službo ne oglasi noben prosilec ali če za njo nobenega prosilca ne spoznajo za sposobnega, zaukaže deželni šolski svet okrajnemu šolskemu svetu, da začasno podeli dotično učiteljsko službo.“

službo in dodal v prošnji, da mu dajo enake dohodke (plačo), kakršne je dozdaj užival. — Službo dobi, a dohodki, ki so s to službo združeni, so manjši. V tem slučaju učitelj ni dolžan, službo sprejeti.

Na Nemškem velja, da je učitelj pravno zavezan z novo službo, kedar sprejme službeni dekret ali kedar službo faktično nastopi. Službeni dekreti so na Nemškem kolekovani, pri nas ne, in se kolekujejo (s 30 h) le, kedar se jih rabi za prilogo pri kaki prošnji.

Da pa šolske gosposke nepriliko delajo učitelju, ki je dobil zaproseno učiteljsko mesto v drugi deželi, pa ga ni hotel sprejeti, o tem priča sledeči dopis, ki je došel našemu društvu:

„Učitelj R. je naprosil meseca mal. srpana 1898 potom okr. šol. sveta v T. na Goriškem za podelitev kakega učiteljska mesta v K. okraju na Kranjskem. Vsled prošnje je bil faktično tudi imenovan za neko učiteljsko službo v tem okraju. Dopolnili so mu imenovanski dekret potom dež. šol. sveta v Trstu. Isti je ukazal okr. šol. svetu T. njegovo odpustitev iz službe in dostavo onega dekreta. Sklicevaje se na staro tradicijo zavrnil je R. dekret okr. šol. svetu T. z opazko, da na podeljeno mu mesto resignuje ter obdržuje svoje staro definitivno učiteljsko mesto v K.

Okrajni šol. svet je odstopil celo zadevo dež. šol. svetu v rešitev. Isti je izdal dekret, da pristoji razsodba o ev. resignaciji dež. šol. svetu v Ljubljani, dasi R. še ni službe sprejel, prisegel itd. Proti temu odloku rekuriral je R. na naučno ministrstvo, zahtevajoč svojo službo v K. in nakaz dohodkov (oziroma povrnitev istih za dobo odpustitve iz službe). Ministrstvo je utok odbilo z navadno frazo, „Utoku se ne ugodi, ker ni utemeljen“, ne da bi citiralo kako dež. ali državno postavo ali ministrsko naredbo.

Dne 1. rožnika 1898 je R. podal pritožbo po dr. Iv. Dečkotu na upravno sodišče. Upravno sodišče se je pa izreklo, da g. R. vsled golega imenovanja še ni smatrati učiteljem na Kranjskem ter ukazalo, da mu morajo povrniti desetmesečno plačo ter priznati vsa dosedanja leta in petletnine.

Komentar:

Šolski zakoni so o tej zadevi pomanjkljivi; za učiteljstvo ne eksistuje v tej zadevi nikakih zakonov ali določeb (naredb); pač pa je pri sodnih uradnikih vse drugače. Sodni uradnik, dasi vsled lastne prošnje imenovan, vedno lahko zavrne(?) dekret z dostavkom, da podeljene službe ne sprejme.

Seveda je ustvaril normalen razum naših birokratov nek običaj, da je bilo tudi učitelju na prosto dano podeljeno službo sprejeti ali ne. Ta običaj je postal nekak zakon. (Kakor pa razlaga tukaj dotični učitelj, ni mu bilo več prosto resignovati.)

Stvar je pa z juridičnega stališča težavna. Ako človek zaprosi službo in ta se mu podeli, sklenjeno je s tem že nekoliko pogodbe, katere ne gre enostransko prelomiti.

Popolna ta pogodba res ni. Zato jo morda sme že en sam kontrahent rušiti, baš ker ni še popolna, zlasti ker ni bil dotični na novo šolo še prisegel. Zato pa imamo zopet druge slučaje iz prejšnjih in novejših časov, ko se učitelju, ki je tudi iz druge dežele zaprosil in dobil službo na Kranjskem, nič ni zgodilo, ko je na podeljeno službo resignoval. (Dalje.)

D o p i s i.

Kranjsko.

Z Dolenjskega. „Novi List“ smo prav eklatantno zavrnili. A la bonne heure! Pokažimo jim, da smo tudi kaj! G. dopisunu pa, koji je tako pesimitičko blatil prepotrebni in vzvišeni učiteljski stan, veljaj: „Le style c'est l'homme!“ Jezi pa nas, kako li da sedaj že vsak toliko govori in piše o nas, ocenjuje naša dela v šoli in izven šole, osobito tak, ki nima pojma, kaj se pravi biti učitelj! Le čevlje sodi naj kopitar! Koliko se piše zoper učiteljstvo v vseh klerikalnih listih, sosebnost v „Domoljubul?“ Nekateri imajo nas za krivoverce, drugi za babjeke, tretji za pijance in bogsigavedi kaj še. In komu se imamo zahvaliti za vse te nepoklicane pridevke? Pustite nas že vendar enkrat pri miru in ne ravnajte po geslu: „Audacter calumniare, semper aliquid haeret!“ — Ni naš namen, poviševati se, toda braniti se pa vendar moramo! Pripoznajmo, da so izjeme i v našem, kakor i v vašem stanu, vsaj ni pravila brez izjeme! — V več krajih sem slišal od preprostih ljudi: če bo Jelenc voljen, pridejo križi precej iz šole! Kedaj se je pa izjavil tako tovariš Jelenc? Kedo pa je ljudem vtepel to v glavo? Pravite, da sedaj cerkvena oblast nima pravice, da bi pogledala v šolo in se prepričala, se li poučuje v verskem duhu ali ne! O tem se prepričujejo vendar gosp. nadzorniki in sploh poklicani faktorji, vzgojevanje v verskem duhu zahteva i zakon. Čemu hočete še vi vtikati nos v šolo? Držite se raje cerkve! Naša država je katoliška, prebivalstvo je v pretežni večini katoliško, mi slovenski učitelji smo katoliški: torej vendar ne bomo učili mohamedanstva, kaj? Verjemite pa nam, da naše versko čutilo ni tako rahlo, kakor si vi mislite. Vsadile so nam svetinjo sv. vere vendar dobre slovenske matere, vcepili so jo nam naši predniki, in kar je v mladosti trdno vsajeno, se ne omaja!

Čemu nas torej blatite s takimi skeptičnimi pred-sodki, ko pa dokazov nimate?! Kaj bi plašili ljudstvo s takim zavijanjem? Recite raje: žal nam je, ker ne plešejo tako, kakor godemo mi; žal nam je, ker niso več naši služabniki; žal nam je, ker se družijo v močno falango itd. Čuditi se pa i nimate, čemu li smo zoper vas? Docela logično: vi ste zoper nas, nam nočete pripoznati naših pravic, ste zoper povišanje naših plač, češ, kaplani imajo samo 300 gld. letne plače itd. Da se pa s 300 gld. ne more tako razkošno živeti, je več kot umevno! Pri nas je pa opravičeno: „necessitas non habet legem!“ In naposled si sami tako cenjujete svoja dela, si vzdevate imena največjih dobrotnikov in prijateljev ljudstva, trdite, da so vaše zasluge neprecenljive itd. Za koga pa vendar delamo mi? Za koga se trudimo po 5—6 ur na dan, z nevšetimi pošolskimi opravki z zvezki, nalogami; za koga se mučimo v temnih zatohlih šolskih sobah? Ali nimamo mi nikakošnih zaslug? In če sodelujemo v pevskih, bralnih, gasilnih in drugih društvi, ali ni to nič? Pripoznajte vendar i nam stokrat manjše zasluge, kakor jih imate vi! — O sebi pa govorite le bolj skromno, ker dobro delo se samo hvali. Torej pustite tudi nas živeti in radi vas bomo imeli! To pa veste, da človek ne more imeti veselja v svojem delovanju, če mu vse nasprotuje, ga kritikuje, mu zapoveduje, denuncira itd. Na svobodni šoli in učiteljstvu bazira pa vsa boljša prihodnost. Torej: Die Schule den Pädagogen, die Kirche den Theologen!

Antislomškar.

Iz idrijskega okraja. Zadnji čas je prinesel „Učit. Tovariš“ malo poročilo o ustanovnem zborovanju idrijskih „Slomškarjev“, označivši prav dobro (kar) značaje posameznih. Pisalo se je tudi o nekem „Slomškarju“, ki se baje prav dobro razume na čipke in čipkarsko trgovino! Ta gospod, pravijo, se je vrnil prav nekako klerikalno-klečeplazko za kuratorja idrijske čipkarske šole, katere skrb naj bi bila, uriti (in vzgajati) mladi naraščaj v dobrem izdelovanju kleplanih čipk. Toda ta „Slomškar“ je prezrl prvotni in glavni namen te šole ter začel — seveda brez kake za to potrebne koncesije — trgovino s čipkami, hoteč s tem škodovati idrijskim trgovcem. Na ta način imamo v Idriji pod firmo „c. kr. kleplarska šola“ pravo čipkarsko trgovino na drobno in debelo. Pouk v izdelovanju vsakovrstnih čipk potisnjen je na tej šoli v stran, prva in glavna stvar je trgovina s čipkami. Tri učiteljice, katere so tu nastavljene in plačane, da bi poučevale mladež v izdelovanju čipk, morajo — seveda na ukaz kuratorja — kakor v kakem konzumu kupovati in meriti vsakovrstne čipke, iste navijati in zavijati ter odpošiljati križem sveta različnim kupcem. Pa recite, g. urednik, če ni to uzorna obrtna šola, če ni uzoren njen kurator?!

Čuditi se je, da se poklicani faktorji ne brigajo bolj za to šolo in da ne utisnejo takemu kuratorju šole v glavo, da je smoter obrtne šole za čipke, poučevanje v tej stroki, ne pa trgovina s čipkami, pa še ta brez vsake koncesije! Ali pa je mogoče učitelju-Slomškarju vse dovoljeno, kar počenja tukaj ta gospod „Slomškar“ in njegov mali adjutant?! Prihodnjič pa še kaj zanimivih podrobnosti n. pr. kako je nekdo — tinto pil.

Torej, g. urednik, zdravi do svidenja!

Protislomškar.

Štajersko.

V šolo narodno pesem. Nisem mislil, da se bom moral v tej zadevi še enkrat oglasiti. A te ljube osebnosti! Imamo pri nas neko vrsto ljudi, ki mislijo, da se ves svet okoli njih suče, ali da imajo samo oni pravi razum v glavi, zakaj če pride kedo z drugim nazorom, podtikajo mu že osebne ozire in slabe namene.

Ko bi imel tovariš Kosi tako dober namen, kakor ga imam jaz, bila bi stvar hitro vravnana. Izjavil bi, da je njegova zbirka narodnih pesnij tudi drugemu na razpolago, samo da se smoter doseže, pa mirna Bosna.

Garantujem mu, da bi se jaz ne mogel okoristiti z nabranim materijalom, namreč ne kot izdajatelj in ne kot založnik. Moji učenci baje prav dobro pojejo in tudi pesmice neki prav spretno izbiram, kakor mi zatrjuje nadzornik, posebno pa tudi narod, a glasbeni veščak nisem. Tukaj torej brez skrbi.

Meni je le na tem, da bi mi svojih močij po nepotrebem ne cepili, da bi se slabejšim delom ne zapirali pota boljšemu in da bi naših žepov preveč ne praznili.

Pri naših šolskih knjigah je mnogo pomanjkljivega in trhlega; posebno čitanke kričijo po zboljšanju. Z novimi čitankami dobimo nove pesmice in te povzročijo nove pesmarice. Li ne? Pri tej priliki naj se pa izda nova šolska pesmarica, ki bo obsegala poleg pesmic iz čitank tudi one narodne in domorodne pesmi, ki se naj med vsem narodom razširijo. Pesem ima čudovito moč na človeško naravo in ne da se preceniti, kako blagodejno bi vplivala na vse naše narodno življenje enotna šolska pesmarica, ki bi širila le najlepše naše pesmi po vseh krajih tužne naše domovine.

Ne vem, če imamo Slovenci moža, ki bi zmozel sam tako velevažno podjetje. Tudi tovariš Kosi bo priznal, da mu niti on z vsemi svojimi vrtilinami ni kos, če ima le še trohico skromnosti. Za tako delo je treba mnogo študij in raziskavanj po vseh slovenskih deželah, tako delo zmore le požrtvovalnost mnogih rodoljubov.

Izdaja narodnih pesmij bi ne zadostila, pač pa bi ovirala izdajo cele pesmarice, kakor je Kosijeva „Zabavna knjižnica“ z „Narodnimi legendami“ resnično ovirala razvoj Zavezine „Knjižnice za mladino“.

Izkušnja nas uči, da se pri nas kaj radi poslužujemo izgovorov, kadar nam je treba kakšno knjigo naročiti; in kak lep izgovor bi bil: Imam že Majcenovo zbirko, Kosijeve pesmice iz Začetnice, Kosijeve narodne pesmi itd., kaj mi treba še nove pesmarice? Nismo bogat narod in ne moremo ponosno rekati: Mi smo mi, ampak moramo trpeti, ker smo mi.

Le tako je bilo umeti moj nasvet, katerega tukaj nekoliko širje ponavljam, a ne samo za g. Kosija, temveč sploh za javnost, ter želim, da bi se o njem nadalje razpravljalo v „Popotniku“, da ne kratimo prostora razpravam, Tovariševemu programu prikladnejšim.

Koliko je bilo v mojem nasvetu komande, naj razsodijo drugi, jaz je nisem ne trohice nameraval.

Da ni Kosijeve pesmarice več kot 800 komadov razširjene, se mi po načinu razpečavanja čudno zdi, a tega ne bom raziskaval. Kar je, ne moremo izpremeniti, pač pa lahko vplivamo na to, kar naj še le pride.

Torej, tovariš Kosi, ne puške v koruzo, ampak pogumno na delo, če tudi bi se potem na naslovnem listu ne blestelo ne Tvoje, ne moje ime. — m —

Učitelja mučenika. Naš nedostatni in krivični disciplinarni zakon je zahteval zopet dve novi žrtvi. Tovariša Killer in Horvatek sta degradirana in disciplinarno predstavljena. In zakaj? Radi njiju političnega prepričanja! Po državnih osnovnih zakonih so vsakemu postopaču zajamčene njega politične pravice in svoboščine, a učitelj je praviturški brezpravni raja, ki je izdan, kakor je tovariš Svoboda razmotrival, v resnici birokraciji in klerikalizmu na milost in nemilost! To discipliniranje je nov dokaz, kako nujno nam je treba novega pravičnega disciplinarnega zakona.

Killer in Horvatek sta si pridobila mnogo zaslug za štajersko učiteljstvo. Vedno sta se bojevala zoper naše sovraže v prvih vrstah ter nevstrašeno branila in se potegovala za učiteljske interese. Da se nam je predlanskim povišala plača, ni nemala njiju zasluga. Horvatek je bil sklical istega leta o binkoštnih shod in Killer je spisal mnogo izvrstnih člankov za „Steirische Schul- u. Lehrer-Zeitung“, kar gotovo ni bilo brez vpliva na poslance, da so vendar odprli deželni mošnjček. V narodnem oziru sta bila vsikdar tolerantna do svojih slovenskih tovarišev. Baš radi te svoje tolerantnosti in kolegialne zvestobe do slov. učiteljev sta si nakopala sovraštvo svojih nemških nacionalnih tovarišev, tako da se še njima sedaj, ko ju je zadela nesreča, škodoželjno krohotajo nekateri napetneži.

Ker sta se nevstrašeno borila za koristi nas vseh, ter sedaj v tem boju birokratizmu podlegla, je pač naša dolžnost, da njima po geslu: eden za vse, vsi pa

za enega, olajsamo nadloge z zaupanjem in z gmotno podporo, to tembolj, ker sta v gmotnem oziru občutno zadeta. Preseliti se njima je na svoje stroške na vzhod Štajerske, kjer je postala nekaka štaj. Sibirija za nemirne učiteljske duhove, ker dozdej sta že dva tovariša tam v pregnanstvu (Staud: Unterlamm, Otter: Wind-Hartmannsdorf, in s 1. mal. travnom t. l. prideta Killer v Paldau in Horvatek v Unterrohr pri Hartbergu.) Nadalje zgubita prosto stanovanje, opravilne doklade in Horvatek je prestavljen še k temu iz 1. krajev. plač. razreda v 3. — Vsak ki čuti v sebi količkaj stanovske zavednosti in kolegijalnosti, naj njima prihiti četudi z majhnim prispevkom na pomoč. Darove vsprejema uredništvo „Steir. Schul- u. Lehrer-Zeitung“ Stübing (Südbahn). Kdor noče, da bi se njegovo ime imenovalo, naj si izvoli šifro, pod katero se naj izkaže njegov dar.*) Najbolje bi bilo, če bi se prispevki pobirali pri zborovanjih učit. društev, če bodo zborovala tekom t. m. Cim več bode darovatelj, tem sijajneje se bode izkazala učit. stanovska zavest in politična zrelost, in na merodajnih mestih bodo morali spoznati, da učiteljstvo ni več otrok, ki mora imeti politične jerobe, temveč da se popolnoma zaveda svojih pravic in svoboščin ter jih tudi odločno tirja. — Ako pustimo sedaj svoja prvobornitelja na cedilu, ne bilo bi to le nehvaležno, temveč tudi jako opasno za naše koristi, ker upasti bi moral vsakteremu pogum, ki bi se še hotel potegovati za naše pravice, videvši, kako nehvaležno je to delo. — Vsi za enega, eden za vse!

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz vdovskega učit. društva. P. n. gg. člane vdovskega učit. društva opozarjamo, da je minol z mesecem svečnom prvi rok vplačevanja letnine. Gg. člani, kateri še dosedaj niso vplačali letnine za 1901. leto, prosimo, da to kmalu store, da ne bomo imeli nepotrebnih pisarij, društvo pa gmotne škode. Tudi gg. dolžnike prosimo, da se nas uže nekoliko spomnijo! Odbor.

Štajersko.

Konjiško učit. društvo bode zborovalo v četrtek, dne 7. sušča t. l. ob 9. uri dopoldne v slovenski šoli v Konjicah po nastopnem vzporedju:

1. Od 9. do 10. ure hospitacija v 3. razredu pri g. tov. Benu Serajniku.

II. Zborovanje: 1. Zapisnik. 2. Predsedstvena naznana. 3. Poročilo gosp. tov. Blenka o pravilih Zveze juž. štaj. učit. dr. 4. Poročilo gosp. tov. Černeja o nameravani uvedbi razredovanja za zunanjo obliko pismenih izdelkov na ljudskih šolah. 5. Vprašalna skrinjica. 6. Slučajnosti.

R. Jurko,
t. č. predsednik.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje v četrtek 7. dne meseca sušča t. l. ob pol 11. uri predpoldan v Slovenski Bistrici z nastopnim vzporedom:

1. Zapisnik in dopisi.
2. Posvetovanje o osnutku pravil „Zveze spodnještajerskih slovenskih učiteljev in učiteljic“.
3. Eventualno podavanje.
4. Pogovor o oživotvorjenju godbenega kluba.
5. Slučajnosti in petje.

K temu zborovanju se vabijo vsi cenjeni društveniki; glede na 4. in 5. točko dnevnega reda pa še osobito vsi prijatelji in prijateljice godbe in petja. — Pevci naj prineso s sabo Mohorjevo pesmarico II. del. Odbor.

*) Tovariši in tovarišice, odprite srca ter položite vsakdo svoj dar na žrtvenik stanovske zavednosti! Tudi naše uredništvo bo dragevolje sprejemalo te darove ter jih odpošiljalo na dotično mesto za naše mučenike. Uredn.

Sv. Lovrene na Drav. polju. (Vabilo). Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje v četrtek dne 7. sušca t. l. ob pol 11. uri dopoldne v okoliški šoli s sledečim vzporedom:

1. Zapisnik.
2. Dopisi.
3. Razne društvene zadeve.
4. Predavanje o čebeloreji (g. Wesiak).
5. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vljudno vabi *Fr. Šorn,*
t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj zboruje dne 7. sušca 1901 ob pol 11. uri dopoldne v ormoški slovenski šoli.

Vzored:

1. Petje: „Po zimi iz šole“. (Mešan zbor).
2. Zapisnik zadnjega zborovanja.
3. Društvena poročila in dopisi.
4. „Domišljija“, predava Iro.
5. Želje in nasveti.

P. n. pevkineje in pevci se prosijo, da pridejo eno uro pred zborovanjem k pevski vaji in prinesejo Mohorjevo pesmarico II. s seboj.

K mnogobrojni udeležbi vabi najvljudneje

odbor.

Izpod Solčavskih planin. Učiteljsko društvo gornjegrajskega okraja je imelo svoje zborovanje dne 2. listopada l. l. in sicer na Ljubnem. Zbralo se nas je lepo število tovarišev, gostov in prijateljev šole, med katerimi poslednjimi so bili sledeči: gospa tovarišica Lorgarjeva, gñn. tovarišica Braduška, gñn. Wudler, učiteljica ž. r. d., g. Serne, „Forstwart“ in g. Ivan Časl senj. od Sv. Frančiška, naš prvi podporni ud. (Gl. spodaj!)

Po običajnem pozdravu, katerega sklene predsednik g. Terčak s prijateljskim „naprej“, sledil je dnevni red, katerega prva točka, zapisnik zadnjega zborovanja, se prebere in odobri. Nato nastopi tovariš g. Burdian s svojo prezanimivo razpravo „o domači šolski vzgoji sploh in kako jo naj učitelj pospešuje“. Ker nam vrli tovariš na splošno željo najbrž objavi svoj referat v „Učiteljskem Tovarišu“, ki bo to delce gotovo rad sprejel, ne navajam tukaj podrobnosti; izrekam samo željo, naj bi take vrle govore, ki sredotočijo o izreku: „Družina in šola sestrici sta dve, nobena samotna hoditi ne sme“, čulo mnogo, mnogo staršev, teh prvih odgojiteljev svojih otrok, oziroma zanemarjalcev njih vzgoje, pa bi se število sovražnikov šole, ki znajo in hočejo tudi ceniti veliko vrednost iste, kmalu znatno zmanjšalo.

Tovariš g. Praprotnik nam poroča nato o letošnjem zborovanju Zaveze v Mariboru. Ker je „Učiteljski Tovariš“ poročilo o tem zborovanju že tako prinesel, omenja le nekaterih podrobnosti, kakor izvrstnega, dobro premišljenega govora ravnatelja g. Schreinerja in tudi izbornega tovariša g. Strmška. Pripomni, naj bi ta zadnji govor vsak učitelj počasi, stavke za stavkom prebiral, vse dobro premislil in se po tem tudi ravnal. Ker je pa mogoče še vendar kedo izmed cenjenih g. tovarišev, kateremu podrobnosti teh dveh govorov še niso znane in ker je vrli „Učiteljski Tovariš“ v resnici tudi vreden, da ga po svojih najboljših močeh podpiramo, zato izrazi g. Praprotnik željo, naj bi vsaka šola imela vsaj po en iztis „Učiteljskega Tovariša“, zraven enega „Popotnika“ in „Zvončka“.

Pri sledeči volitvi društvenega odbora potrdijo se stari odborniki, kateri izvolitev po hudem upiranju naposedel tudi sprejmejo. Odbor je torej tudi letos sledeči: Terčak predsednik, Wudler podpredsednik in blagajnik, Kocbek in Žagar odbornika in Sirmecki tajnik.

Sledeči prizor bil je obenem žalosten za naše društvo, hkrati pa vesel pojav, da stopamo radikalno i poštenim potom naprej, ne glede ni na desno ni na levo, osobito kadar se gre, kakor tukaj, za našo stanovsko čast i čast šole. Izključili smo namreč iz našega društva tovariša Zemljica iz Luč, kateri je našemu stanu moralno dosti škodoval, ko je donášal nasprotnikom našim lažnjive vesti

o našem i svojem stanu, o naših i svojih tovariših.*) Na podlagi takih izjav bilo je potem lahko nasprotnikom našim blatiti učiteljstvo po svojih listih ter mu natvezti reči, kakoršnih v resnici ni in ni bilo. Seve, kdor hoče biti hlapec, mora znati tudi hlapčevati. Hlapčevalec pa je kaj lahko tudi prilizovalec, osobito ako kaže . . .

Med prosto zabavo, ki je potem našemu zborovanju sledila, pristopil je našemu društvu g. Ivan Časl, primus magister xaverianus i dober prijatelj šole in učiteljstva. kot naš prvi i podporni ud! Živel Časl! Vivant sequentes!

Književnost in umetnost.

Doktorja Franceta Prešérna poezije. Uredil skriptor L. Pintar. Natisnila in založila leta 1901. Ig. pl. Kleinmayer & Fed. Bamberg v Ljubljani. Cena v platno vezani knjigi 1.40 K, mehko vezani knjigi 1 K; po pošti 10 h več. Gg. založnika sta omogočila s to ljudsko izdajo našega Prešérna, da si vsled res zelo nizke cene nabavi poezije našega pesnika-prvaka vsaka slovenska hiša. P. i. učiteljstvo prosimo, da širi in priporoča te prekrasne poezije med narodom, ter jih naroča tudi zá-se, za učiteljske in društvene knjižnice. Čim bolj se bodo širile te poezije med našim narodom, tem lepši spomenik bo to za Prešérna ob stoletnici njegovega rojstva. Kakor vsaka knjiga, ki izide v Kleinmayer & Bambergovem založništvu, tako so tudi poezije doktorja Franceta Prešérna“ glede zunanje oblike zelo prikupljive.

Slovenska stenografija. Priredil Fr. Novak, c. kr. gimnazijski profesor. Prvi del. S to knjigo smo dobili Slovenci zistem tesnopisa, ki presega po ednostavnosti in jasnosti vse dosedanje slovenske. Ker je znanje stenografije dandanes skoraj v vseh strokah potrebno, našla bo tudi izborna ta knjiga mnogo odjemalcev. Cena nevezani knjigi 3 krone.

Razglednice z lastno sliko (portretom) krasno izvršene izdeluje slovanska tvrdka E. Wogrintsits, Dunaj, IX./2. Lazarethgasse 6, po vsaki fotografiji, ki se ji pošlje. Cena za eno razglednico je samo 12 krajcarjev, a naročiti se mora najmanj 10 komadov od ene slike. Čisti dobiček je namenjen družbi sv. Cirila in Metoda in opozarjamo zato čitatelje na to podjetje.

Vestnik.

Učiteljski konvikt v Ljubljani: Gdč. Ernestina Zajec, učiteljica v Zatičini nabrala v veseli družbi 6 K; g. Andrej Rapè, nadučitelj v Smledniku, nabral 5 K; g. Janko Žirovnik, nadučitelj v Št. Vidu, namesto venca na grob gospe Marije Kovač, 10 K.

Imenovanje. G. J. Schuhmeister, glavni učitelj v Solnogradu, je imenovan ravnateljem učiteljišču v Celovcu.

Verska šola. Pri okrajnem sodišču v Litiji je bil obsojen g. J. Oceppec, katehet v Čemšeniku in v Izlakah na 40 K, ker je v šoli otroke telesno poškodoval. Pol leta je tu, par ur ima pouka na teden, pa je tako grdo in trdosrčno ravnal z otroci, da se ne da popisati. Šle so pritožbe v Ljubljano, kjer ga bodo kmalo poučili o „verski šoli“.

Variacija po „Slov. Listu“.

Učiteljski prijatelj. Škof Hetey v Pečuhu je napravil ustanovo 50.000 K za sinove ljudskih učiteljev. Škof je tudi dal potrebna sredstva za napravo hiše, v kateri bodo stanovali štipendisti. — Žal, da pri nas nimamo takih škofov. Za enak zavod — „učiteljski konvikt“ — zbiramo že nad šest let prostovoljne darove; nabrali smo že nekaj nad 12.000 K, a iz duhovskih krogov nismo dobili niti sto kron!

Parodija „Pojasnilu“. Na 51. str. letošnjega „Učiteljskega Tovariša“ gosp. prof. Levec po svoji stari navadi spet prezirno govori pred učitelji in učiteljskimi gojenci o moji osebi in mi podtika trditev, da njegov

*) G. Z. nas zagotavlja, da tega ni storil.

„Pravopis“ nikakor ne more biti že odobren, ker ni na naslovnem listu odobrili pristavek izrecno naveden.

G. c. kr. okrajni šolski nadzornik in realni prof. Fr. Levec je s tem zakrivil veliko nenatančnost. Namen in naslov moji opombi v „Popotniku“ ni bil dokaz, zakaj da Levčev „Pravopis“ ne more biti odobren, pač pa pojasnilo, da še ni obvezen; zakaj še ni obvezen? za vzrok sem pred vsem navedel, da še ni odobren od visokega c. kr. ministrstva za uk in bogočastje. Zdaj ponovim: Levčev „Pravopis“ še ni obvezen.

Ministrski odlok z dne 17. sušča 1899, št. 4482 se glasi: Im k. k. Schulbücherverlage in Wien ist die Schrift Slovenski pravopis (Slovenische Orthographie) von Fr. Levec erschienen und kann daselbst zum Preise von 1 K für ein gebundenes, von 90 h für ein geheftetes Exemplar bezogen werden. Prof. Levec bi moral priznati, da je njegova knjiga bila pač res odobrena za sprejem v c. kr. zalogo šolskih knjig, a da jo doslej, kljub § 8 zamašimo v ministrskem odredbenem listu med dovoljenimi ali obveznimi knjigami, dočim se nemški Pravopis nahaja tam, da o njegovi knjigi v odredbenem listu zamašimo ukaza, kakor ga je o nemškem „Pravopisu“ dalo ministrstvo z odlokom z dne 2. vel. srpana 1879, št. 4779: In den deutschen Lehr- und Lesebüchern und Lehrmitteln . . . ist die Schreibung zu gebrauchen, welche in der Schrift „Regeln und Wörterverzeichnis für die deutsche Rechtschreibung. Wien. Im k. k. Schulbücherverlage 1879“ dargelegt ist. Iz tega sledi, da Levčev „Pravopis“ še ni obvezen — kljub § 8.

To dejstvo razkriva tudi prof. Levec sam, ko pravi, da je knjiga jezikoslovcem poslana v pregled, če je še v kakem oziru revizije potrebna. Kako naj bo knjiga odobrena, ki je še v — reviziji!

Revizijo smo kljub § 8. dosegli mi „prljeki“ (jaz kot pristen prljek in še več nepristnih, n. pr. prof. Perušek, Bežek, Apih itd.), mi, ki se zdimo prof. Levcu nekaki — ljudje, ki hočemo izpodbiti to, „kar je nad tristo let veljalo v naši“ — stari književni ropotiji. O končnem uspehu sem že podvomil lanjsko leto, ker mi, taki ljudje, ne hodimo po — birojih.

G. prof. Levec ne uči pedagogike, a je, če se ne motim, že 12 let nadzornik. Pričakovali bi zatorej, da pozna ministrsko odredbo z dne 7. vinotoka 1872: „Sollte es vorkommen, dass einzelne . . . Lehrtexte zum Behufe der Zulässigkeiterklärung zwar der Behörde vorgelegt sind, die Zulässigkeit aber noch nicht ausgesprochen ist, so haben die Inspectoren nach genauer Prüfung der Texte beim k. k. Landesschulrathe die Erklärung abzugeben, ob der einstweiligen, ausnahmsweisen Verwendung dieser Bücher ein Bedenken entgegensteht oder nicht“ — skoro ves srednješolski učiteljski stan je izrekel svoje pomisleke, a g. nadzornik ljutomersko-ptujski seveda o teh slovenskih stvarih nič ne ve! In z deželnim šolskim svetom se govori v takih slučajih, ne z okrajnimi!

Res sem pač takrat v „Popotniku“ na drugem mestu pripomnil, da imajo knjige odobrilo na naslovnem listu izrecno nevedeno, a naj si ne laska prof. Levec, da me je on poučil o tej pomoti. Brž ko sem odposlal oni rokopi, sem jo spoznal sam, pa se mi ni zdelo potrebno, o tej postranski pripombi pošiljati popravilo; da človek to pogodi, zato ni treba nobene duhovitosti, treba je pogledati le kako v c. kr. založbi*) izdano berilo, pa ga ima, ta — problem! Iz tega se vidi, kako važne reči se je lotil prof. Levec, pa tudi, iz kakega nagiba je napisal „Pojasnilo“. Ker je moral dejstvo, ki sem ga konstatiral jaz, indirektno sam priznati, je dal svoji jezi

*) O drugih knjigah seveda velja moja trditev v polnem obsegu.

duška s — § 8., a pozabil, kar mi nebirokratski ljudje vedno pamtno, da imajo v praksi sua fata paragraphi.

Ko smo pred časom stvarno pobijali nekatere nauke njegovega „Pravopisa“, se je prof. Levec zavil v meglo molčečih višin, a zdaj je segnil po Jupitrovem blisku — paragrafu. Reči moram, da ne jaham rad paragrafov, pač pa mislim povsod in vselej pobijati vse, kar bo se mi zdelo neresnično, kratkovidno in škodljivo, pri tem pa odkrito priznati, če se zmotim.

Qui male distinguit, male docet.

Fr. Ilešič.

Pojasnilo. Notica v cenj. „Učit. Tovarišu“ z dne 20. svečna t. l. št. 6, trdeča, da je okraj šol. svet v Tolminu učitelja g. Jos. Rakovščka iz službe odpustil, mu ustavil plačo itd. ter da je upravno sodišče ukazalo, da mu mora okraj. šol. svet povrniti desetmesečno plačo, pripoznati vsa dosedanja leta, petletnino itd., ne odgovarja po nikakem resnici. Dotično poročilo je hote ali nehôte tako sestavljeno, da bi nepoučen in razmer nepoznajoč učitelj zamogel misliti, da sta na krivici sodeložna učiteljska zastopnika in drugi udje okraj. šol. sveta, kar je pa rayno nasprotno resnica.

Vdano podpisana nista poklicana braniti okraj. šol. svet v Tolminu, a resnici na ljubo pojasniti in izjaviti, da ni isti kot tak nikdar g. Jos. Rakovščka iz službe odpustil, ustavil mu plačo itd. Tudi drugo ni res, da je upravno sodišče okraj. šol. svetu ukazalo g. Jos. Rakovščku plačo in ostale pravice povračati.

Resnica je nastopna: Gosp. Jos. Rakovšček je bil začasa prejšnjega predsedništva iz službe odpuščen brez vedenja udov okraj. šol. sveta in o njegovi prošnji ostati i nadalje na svojem mestu niso udje ničesar uradno vedeli. S tem so se kršile postavne pravice ne le proti g. Jos. Rakovščku, ki je bil brez utemeljenega uzroka ob kruh, nego tudi proti udom okraj. šol. sveta. Udje okraj. šol. sveta storili so proti takemu kršenju postavnih pravic potrebne korake na ministrstvo. Upravno sodišče, spoznavši hibe in kršenje postave, ukazalo je, naj o tej zadevi sklepa kompetentni okraj. šol. svet v Tolminu. Okraj. šol. svet sledeč temu ukazu in udje z učiteljskima zastopnikoma dosledni v svojem postopanju ter zavedajoč se postave in svojih pravic, sklenili so v seji dne 21. in 22. listopada 1900, naj se g. Jos. Rakovščku povrnejo vsi dohodki in vse pravice. Ta sklep je deželni šol. svet potrdil. Torej edino vsled tega pravomočnega sklepa povrnejo se g. Jos. Rakovščku vsi dohodki in vse pravice.

V Tolminu 24. svečna 1901.

And. Vrtovec, Mat. Kenda,
učit. zastopnika.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Štajersko.

Štev. 8. Na petrazredni ljudski šoli pri Kapeli (III. pl. red) je ena učiteljska služba namestiti.

Obeh deželnih jezikov zmožni prosilci naj vložijo svoje prošnje, katere je opremiti z domovinskim listom, z izpričevalom zrelostnega izpita in učne usposobljenosti do konca februarja t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Kapeli pošta v Radincih.

Okrajni šolski svet v Gornji Radgoni, dne 1. februarja 1901.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/3 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 6 K.